

V.V. Damje

**Teorije japanskih
anarho-komunista**

Osnovni teoretičari japanskog anarho-komunizma bili su Hata Suzo (Hatta Shûzô) i Ivasa Sakutaro (Iwasa Sakutaro).

Hata Suzo (1886-1934.), veliki govornik i neumorni propagandista, razvio je osnove nove teorije, oslanjajući se na rad Kropotkina. Mnogi elementi te analize, shvatanja budućeg društva i kritike čistog sindikalizma liče na shvatanja argentinskih radničkih anarhista. Međutim, japanski anarho-komunisti su otišli dalje, dovodeći taj pristup do logičkog dovršetka.

Slično teoretičarima FORA-e, Hata je odbacivao sindikalizam i kao idejno-neutralni pokret i kao određenu ideologiju. U brošuri 'Ispitivanje sindikalizma', shvatao ga je kao tendenciju u radničkom pokretu, koja je istupila protiv političkog oportunitizma. Međutim, nigde – od čartizma u Engleskoj do Ruske revolucije – sindikalizam nije mogao da se oslobodi potčinjenosti politici. Hata se pozivao i na govor Malateste na anarhističkom kongresu u Amsterdamu 1907. godine, i na poziciju ukrajinske grupe 'Nabat' u periodu Ruske revolucije. Sa druge strane, pokušavajući da razviju sopstvenu ideologiju, sindikalisti su napravili hibrid, u kojem su se izmešali anarhizam i marksizam:

“Ukoliko se sindikalizam ne pojavljuje kao osobena, čista ideologija, on mora da se osloni na druge ideologije. Odgovor na pitanje koja se ideologija nalazi u sindikalizmu, po mom mišljenju, može biti jedino zaključak da on predstavlja kombinaciju anarhizma i marksizma. Drugim rečima, sindikalizam nije ništa drugo do jedna vrsta specifičnog hibrida.”

Hata je smatrao da su anarhizam i marksizam dijametralno suprotni, kako u oblasti filozofije, tako i u politici. U vezi s tim, sindikalizam je osuđen na teška kolebanja; njegova se karakteristika sastoji u tome da sindikalisti neizbežno moraju da evoluiraju ka jednoj ili drugoj strani te dve uzajamno isključujuće ideologije na koje se oslanja. I više od toga – sindikalizam je od marksizma nasledio mnoštvo ključnih postavki (na primer teoriju klasne borbe), i zato je skloniji skretanju ka marksizmu nego ka anarhizmu.

Kao i FORA, japanski anarho-komunisti su odbacivali apsolutizaciju klasne borbe i pokušaj njenog predstavljanja kao jedine pokretačke sile istorije. U brošuri 'Kako odgovaraju anarhisti' (1924.) Ivasa Sakutaro kaže: “Istorija čovečanstva je borba klasa. Anarhisti to ne negiraju. Ali to još nije cela istorija. Nekada se to kretanje pojavljuje kao konzervativno, kompromisno, ili, pre, kao razračunavanje sa prošlošću. Nekada je to reformističko kretanje, za koje je oslobođenje celog čovečanstva lišeno smisla. Zbog toga klasna borba ne može da predvidi progresivne etape budućnosti”. “Istorija čovečanstva – to je istorija klasne borbe. Pa ipak, to ne znači da je za anarhiste revolucija samo – borba klasa”. Revolucija izrasta ne iz ekonomskih protivrečnosti kapitalizma, i ne iz materijalnih interesa klasa, već iz stremljenja ka oslobođenju čoveka i ukidanja klasa uopšte. “Ako prihvatimo . . . da su klasna borba i revolucija različite stvari, tada smo prinuđeni da kažemo da bi velika greška bilo tvrditi, kako to rade sindikalisti, da će se revolucija desiti putem klasne borbe – podvlačio je Hata. – Ako pomoću klasne borbe i dođe do društvenih promena, to još ne znači da je došlo do revolucije.”

Kao i FORA, japanski anarho-komunisti kritikovali su sindikalizam za reprodukovanje industrijsko-kapitalističkog sistema organizacije proizvodnje i društva uopšte. Po njihovom mišljenju, on je doneo podelu društva na grupe u zavisnosti od načina proizvodnje. Po mišljenju Hata, reprodukovanje u sindikatima onih formi organizovanja koje se same po sebi javljaju kao proizvod kapitalističke podele rada, kao i stremljenje ka organizovanju budućeg društva na osnovu struktura koje izrastaju iz sindikata, dovelo bi do očuvanja današnje podele rada (a zajedno s tim i sistema upravljanja). Hata je tvrdio:

“Sindikalizam preuzima kapitalistički način proizvodnje, zadržavajući takođe i sistem velikih fabrika, a pre svega održava podelu rada i formu organizacije upravljanja, koju je proizvodnja izabrala za svoju osnovu.”

Hata je insistirao na tome da podela rada – i njena kruna, mehanizacija – lišava radnika svake odgovornosti i zahteva koordinaciju i rukovodilačku vlast, koja je kasnije nazivana tehno-birokratijom, što je neusklađeno sa principima slobodarskog komunizma, kako ga je odredio Kropotkin. Ako posle generalnog štrajka trijumfuje sindikat, to on neće proizvesti samo ekonomsku, već i političku podelu rada. Shodno tome, sada je potrebna drugačija organizacija.

Drugim rečima, sistem sindikata izrasta iz kapitalističkog načina proizvodnje i stvara pokret čija organizacija predstavlja odraz u ogledalu industrijskih struktura, nastalih u kapitalizmu. Zato sistem sindikata nije u stanju da razreši korenite probleme kapitalizma. Kapitalizam i sindikalizam su (isto kao i boljševički ‘komunizam’) “skrojeni od istog materijala”.

Hata je predviđao da će, ako se uklone kapitalističke gazde i rudaru preda rudnik, livcu – livnica itd., protivrečnosti između grana proizvodnje i različitih grupa radnika ostati. A to znači da je potrebna neka vrsta arbitraže ili organa za razrešavanje konflikata između tih sektora i grupa. To će dovesti do pojavljivanja nove države i vlasti. Hata je primetio da će “u društvu zasnovanom na podeli rada, oni koji učestvuju u životno važnoj proizvodnji (obrazujući osnovu proizvodnje) imati više vlasti nad mehanizmom koordinacije, nego oni koji učestvuju u drugim oblicima proizvodnje. Zato će postojati realna opasnost od nastajanja klasa”.

Japanski anarho-komunisti su utvrdili da sindikalna birokratija, oslanjajući se na radničku aristokratiju, jednostavno teži da stane na mesto kapitalista, u vidu novog vladajućeg sloja. U brošuri ‘Kako odgovaraju anarhisti’ Ivesa je tvrdio: “Oni (sindikalisti) se ne razlikuju od nekadašnjih planinskih razbojnika. Njihov pokret, tj. klasna borba, u suštini se ne bori fundamentalno sa kapitalističkim sistemom eksploatacije i ugnjetavanja. On radi zajedno s kapitalizmom, on zaključuje kompromis s njim, to je u stvarnosti reformistički konzervativni pokret, koji produžava eksploataciju i ugnjetavanje. Budući takav, on ne može da oslobodi celo društvo”. Ivasa je 1931. godine objavio brošuru pod nazivom ‘O teoriji razbojništva radničkih sindikata’. Ponovo je koristio metaforu razbojnika, kako bi predstavio naličje rodbinskih veza između običnog sindikalizma i kapitalističke klase. One se sastoje u težnji da se zauzme mesto drugih. Vođa razbojnika uvek ima suparnika, koji hoće da zauzme njegovo mesto. Borba može da bude i surova. Klasa, ovog puta radnička, koja misli jedino na svoje sopstvene interese, takođe može da postane vodeća. Drugim rečima, kada se vođa bande (kapitalista) otera i zameni drugim (običnim radničkim pokretom), poredak prisvajanja (klasna struktura) se menja, ali eksploatatorska priroda (grabež) ostaje. Sa svoje strane, Hata je 1929. napisao ‘Krah klasne borbe’.

Zajedno sa sindikalizmom, japanski anarho-komunisti su kritikovali i planove organizovanja novog društva na osnovu sistema (radničkih) saveta. Hata je u savetima (sovjetima) video javljanje kapitalističke podele rada, što je, po njegovom mišljenju, vodilo ka zadržavanju osnova na koje se oslanja vlast. Pošto su i 1905. i kasnijih godina saveti stihijski nastajali na radnim mestima, poput sindikata, oni su reprodukovali kapitalističku podelu rada – karakterističnu crtu organizacije proizvodnje u kapitalizmu. Hata je govorio:

“Saveti se pojavljuju kao administrativna mašina, stvorena kako bi radnici – kao proizvođači – kontrolisali društvo. Oni koji žele da izgrade takav sistem preuzimaju kapitalističku podelu rada.”

Hata je u potpunosti odbacivao 'partijske savete', kao boljševički sistem državne vlasti. Međutim, tvrdio je da bi sami 'slobodni saveti' ili 'klasni saveti' imali čak i veću vlast nego oni drugi. Po njegovom mišljenju, ako bi saveti počeli da rukovode proizvodnjom, oni članovi društva koji ne učestvuju neposredno u proizvodnji dobara u sistemu saveta biti bi diskriminirani. Isto tako, oni koji rade u manje značajnim granama (na primer, u seoskom domaćinstvu) našli bi se u položaju zavisnosti od vlasti onih koji su u granama od odlučujućeg značaja (na primer, u proizvodnji). Tvrdio je: "I da nisu ekonomski orijentisani, ostaje očigledno da bi stvaranje saveta uvek bilo praćeno istovremenim pojavljivanjem vlasti."

U vezi s tim, Hata je kritikovao one anarhiste koji su se pozitivno odnosili prema savetima. Pisao je: "Reč 'saveti' zaglupela je ruske anarhiste u periodu revolucije. Oni koji su, poput Aleksandra Berkmana, koristili odredbu 'slobodni saveti', još više su doprineli sovjetizaciji anarhizma".

Japanski anarho-komunisti su smatrali da struktura budućeg slobodnog društva ne može da liči na strukturu današnjeg, autoritarnog i kapitalističkog društva. Ono mora da prevlada industrijalizam, pogubnu savremenu podelu rada, i da se osloni na drugačiju koncepciju, sjedinjujući potrebe i proizvodnju, s naglaskom na potrebama. Njena osnovna jedinica ne treba da bude strukovni ili granski sindikat, već samodovoljna autonomna komuna, koja sjedinjuje proizvodnju i seosko domaćinstvo. U tom smislu su Hata i njegovi drugovi bili izričitiji nego argentinska FORA, koja je govorila da zastupa anarhistički komunizam, ali ne predodređuje forme buduće organizacije.

Karakteristično je da su shvatanja i argumenti anarho-komunista u Japanu 20-ih i 30-ih godina bili mnogo popularniji nego sindikalistički. S jedne strane, kako je primetio istraživač japanskog anarhizma, Dž. Kramp (J. Crump), anarho-komunizam je "nudio ubedljivo objašnjenje ugnjetavanja, od kojeg je stradalo toliko mnogo ljudi i u isto vreme izlazio u susret njihovim nadama za novi život. . . Njegovi argumenti su bili lako shvatljivi iz ugla očajno siromašnih seoskih nadničara, koji su u tom periodu činili osnovnu masu stanovništva zemlje, i malobrojnih fabričkih radnika. Kada su anarho-komunisti govorili o izmeni siromašnih seoca u razvijene, samodovoljne komune, njihova su objašnjenja bila mnogo bliže nadničarima-seljacima, nego pretežno urbani, industrijalistički i strukovni pristup anarho-sindikalista".

U isto vreme su ideje anarho-komunizma bile široko popularne i među kvalifikovanim gradskim radnicima. Jedan tokijski štamparski radnik napisao je 1926. godine članak 'Napustimo gradove', štampan u novinama 'Diu rengo'. Pozivao je radnike da se ne bore protiv kapitalista oko savremenog grada, sa svojom ekonomijom i infrastruktorm, već da ustanu protiv gazda i prenesu svoje proizvodne navike na selo, kako bi obogatili seoski život i postigli jedinstvo sa seljacima.

Pa ipak, poput argentinskih anarhista iz FORA-e, japanski anarho-komunisti su nastavili da ukazuju na slobodarski sindikalni pokret. Organizovali su moćni radnički savez 'Đenkoku điren', koji je 1920-ih i početkom 1930-ih vodio mnoštvo radikalnih štrajkova.

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

25. 01. 2014.

V.V. Damje

Teorije japanskih anarho-komunista

Prevod: Zluradi Paradi. Naslov originala: В. В. Дамье, „Теории японских анархо-коммунистов“
<http://www.kras.fatal.ru/hatta.htm>, 2007.

<http://anarhisticka-biblioteka.net>